

Manual d'urgència per entendre la pertinença sequera

XABIER BARRENA - SARAGOSSA

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 26.04.08

Pedro Arrojo és un dels experts en aigua més reconeguts del món. Premi Goldman el 2003, la seva veu autoritzada va tronar en el passat contra el pla hidrològic nacional (PHN) del PP. Arrojo va rebre EL PERIÓDICO dijous al seu modest despatx de la facultat d'Economia de la Universitat de Saragossa i durant gairebé dues hores va desglossar les particularitats de la sequera que vivim. L'origen, les solucions conjunturals i les definitives. El seu convenciment que s'ha de fer arribar aigua a Barcelona per "raons ètiques", encara que sigui captant aigua de l'Ebre, li ha costat alguns dels suports que va recollir en la seva lluita contra el transvasament del riu, ja fa més d'un lustre. Ecologista però de cap manera utòpic, defensa la conservació del medi perquè a la llarga resulta rendible.

1 LA SOLUCIÓ

Pedro Arrojo parteix de dues premisses per analitzar el projecte de prolongació del minitransvasament de Tarragona fins a Barcelona. D'una banda, la necessitat "ètica" que els ciutadans tinguin aigua a les aixetes i, de l'altra, que "el delta no té aigua sobrant". Segons el catedràtic, "l'aigua no ha de sortir del delta. Els regants han de seguir amb els seus cultius perquè l'aigua que utilitzen amara el delta d'aigua dolça, com si es tractés d'una esponja, i això frena la salinització. És més important la

inundació que no pas l'arròs en si. Si es traguessin els arrossars, en 10 anys seria terreny salobre".

A més, i fent un símil, "de la mateixa forma que a ningú li sobra sang, a un riu no li sobra mai aigua". I al delta no n'hi sobra, n'hi falta. "En una situació d'emergència es pot donar sang" i, en aquest sentit, el pla Ebre "és una transfusió necessària". No ho era, en canvi, el minitransvasament del 1989, fet per a més glòria, segons Arrojo, de la indústria petroquímica situada al Camp de Tarragona.

Ara bé, si es compren drets d'aigua per aquests 1,2 metres cúbics per segon que sobren de la concessió del Consorci Aigües de Tarragona (CAT), aquesta acció "no ha de danyar l'Ebre", és més, "el riu n'ha de sortir beneficiat". Els drets que s'han de comprar equivalen a unes 5.000 hectàrees de regadiu. Aquesta superfície ha de sortir de riu amunt "dels regants del canal d'Urgell, dels del Segarra-Garrigues, del Canal de Navarra...". Es tracta de no regar 5.000 hectàrees de blat de moro. Una petitesa. Conclou.

Vast coneixedor de la realitat existent als Estats Units, Arrojo cita també el cas de Califòrnia. Després que el president Jimmy Carter vetés els transvasaments dels rius Trinity (nord de l'estat) i Columbia (a Washington, ja a la frontera amb el Canadà), es va promoure la creació dels anomenats bancs d'aigua o centres d'intercanvi.

És a dir, la compra per part de l'Administració de drets de reg. A Califòrnia, per cada 100 metres cúbics que es rescaten als regants, entre 30 i 40 es deixen al riu i els altres 60 van a parar a Los Angeles, pagant,

això sí, pels 100. El riu guanya cabal, i els ciutadans, aigua. Pragmatisme anglosaxó.

2 EL FUTUR

¿Per què un país que conviu tan sovint amb la sequera sempre reacciona amb tan pocs reflexos així que escasseja la pluja? Pel doctor Arrojo l'explicació està en el fet que a Espanya "no hi ha hagut mai una planificació de sequeres". I això malgrat "ser el país amb més infraestructura hidràulica per quilòmetre quadrat i per habitant del món".

"El model de gestió --s'esplaia l'expert-- ha estat un model d'oferta. Vostè demana --pel que sigui, per fer més regadiu o més indústria, tant és-- i és obligació de l'Estat" respondre a aquesta petició amb "una altra gran presa, ¡que per a això hi ha el Govern!", ironitza.

¿I què se n'ha fet d'aquesta gran presa? "Si ha estat dissenyada per regar 30.000 hectàrees més, se n'acaben posant 40.000. D'aquesta manera, quan arriba una altra sequera... hi torna a haver escassetat d'aigua". Segons el seu parer "s'han utilitzat les sequeres com a argument per justificar, en nom de l'interès general, la gran obra pública, perquè paga el rei. Aquests arguments, en realitat, obeeixen més als interessos de les hidroelèctriques, les constructores o fins i tot els polítics. Predicar obres sempre atrau vots".

Davant d'això, Arrojo proposa una recepta amb tres components: "Integrar la gestió de les aigües superficials i les subterrànies i cuidar-se dels aqüífers; promoure els centres d'intercanvi i brodar la reconversió de l'agricultura". Sobre els bancs d'aigua l'expert pregunta: "¿De quina

manera es va acabar la sequera de Sevilla l'any 92?". I es respon: "No va ser amb un transvasament, no. Va ser amb un anunci al diari. Es van oferir diners a qui deixés de regar i vengués els seus drets sobre l'aigua". Quan es va detectar que no hi havia peix per a tota la flota pesquera "es va abordar la reconversió del sector, encara que no fos políticament correcte. ¿I què es va fer? Es van aportar diners públics per a una flota més petita i moderna i un seguit d'amortidors socials per als que es quedaven a l'atur. Això ha passat en la pesca, en la mineria, a les drassanes, en la siderúrgia... Però no hi ha pitera, com diuen a Aragó, és a dir, no hi ha valor polític per fer-ho en l'agricultura".

3 EL BALANÇ

El premi Goldman del 2003 parla amb entusiasme de la planificació del Govern català per a les pròximes dècades. L'obtenció mitjançant dessalinitzadores de 200 hectòmetres cúbics anuals d'aigua permetrà que "Barcelona s'oblidi de la sequera com a mínim els pròxims 50 anys".

Per Arrojo, la Generalitat ha fet algunes coses malament, sobretot en la gestió de la crisi, però "té una estratègia de futur". Una estratègia "molt consistent" que rebutja el transvasament del Roine, "per car", i el de l'Ebre, "per car i perquè l'aigua és prepotable donada la seva salinitat".

Es tracta d'"una estratègia moderna i antitransvasament, però de manera raonada, no dogmàtica", explica Arrojo i, a continuació, afegeix "que s'està fent el que no s'ha fet mai a Espanya, i possiblement tampoc a Europa, que és iniciar la reversió d'un transvasament ja fet, el del Ter. Amb les dessalinitzadores aquest riu tornarà a néixer".

Un altre aspecte de la gestió de Medi Ambient que mereix l'aprovació de l'expert és la introducció d'aigua reutilitzada i potabilitzada a la xarxa de subministrament. "Sona malament, però ¿què es pensen els saragossans que beuen diàriament? ¿O els barcelonins? Doncs les aigües de retorn del clavegueram i industrials de milers de persones aigües amunt. Si els rius estan en bon estat ecològic, no passa res". És més, "ha de formar part no només d'estratègies de sequera, sinó dels plans estructurals".

El fet de conservar els rius en bon estat, per Arrojo, no és "romanticisme ecologista, sinó pur pragmatisme economicista anglosaxó". Aquests han entès "més bé que els llatins la fàula de la gallina dels ous d'or. L'animalet no els importa gens ni mica, però els encanten els ous que pon cada matí. I ells han decidit que és intel·ligent cuidar un riu, perquè en bon estat és una macrodepuradora natural i s'estalvien un munt de diners".

4 LA CRÍTICA

Pedro Arrojo afirma que no s'oposa als transvasaments. Simplement, cada vegada que algú pronuncia la paraula, li agrada preguntar: "¿Transvasament? ¿Per a què?". Segons l'expert, el progrés "ha depredat l'entorn, i quan ha acabat amb el més immediat sempre hi ha algú qui aixeca el cap per veure on hi ha més aigua. Una vegada localitzada diu: 'Que me la portin'. Els mitjans tècnics permeten portar el Rin a Màlaga, si es vol. I com que paga l'Estat...". I sentència: "Aquesta manera de procedir s'ha d'acabar".

A l'ombra d'aquestes obres, afegeix, "es protegeix el desenvolupisme, que combina el més pervers del mercat amb el més pervers de la subvenció

pública". I s'acaba subvencionant el dret a ser més ric dels més rics. "Aquesta planificació és la que s'ha de combatre. No el transvasament en si". Al seu entendre, la combinació d'"un desenvolupament de mercat, sense planificació territorial, unit a la subvenció pública que suposa un transvasament" resulta un còctel nefast.

Per evitar-ho, "s'han de recuperar els costos de l'aigua. Aigua per a tots, sí, però no per a qualsevol cosa. Si es vol produir més economia, és legítim, però que es paguin els transvasaments que siguin necessaris per a aquests projectes. Tant si es diuen Monegres projecte Gran Scala, a l'Aragó, es diuen Almeria o València".

Arrojo manté que si el sector privat hagués de fer front a la factura d'un transvasament, aquests disminuirien gairebé a zero. " ¿Dret de les persones a l'aigua? Tot. Però aquest consum només suposa el 6% del total", recorda i postil·la: "La resta és ambició econòmica, que sempre en vol més. Aquest és el cas de Gran Scala i de les noves 300.000 hectàrees projectades de regadiu previstes a tota la conca de l'Ebre, entre les quals hi ha les del Segarra-Garrigues...". Aquests projectes són el que ell anomena "aigua economia, que no s'ha de confondre amb l'aigua dret".